

Noví savci na scéně – Handbook of the Mammals of the World. 1. Carnivores

Když se mi poprvé dostal do rukou výtisk mimořádné a dnes již v podstatě legendární knižní série o ptácích Handbook of the Birds of the World (HBW) z produkce španělského vydavatelství Lynx Edicions, které si dalo za cíl představit 16svazkovou formou všechny ptačí druhy světa, okamžitě mě napadla myšlenka, jak by bylo skvělé, kdyby existovalo podobné dílo i o savcích. Tato touha, kterou se mnou jistě sdílela i řada dalších milovníků savců, se k mému potěšení naplnila v květnu 2009, kdy vyšel první z 8 plánovaných svazků sesterské edice o savcích světa Handbook of the Mammals of the World (HMW), a to věnovaný šelmám.

Vše začalo v r. 2005, kdy Joseph del Hoyo, hlavní editor HBW vydávané od r. 1992, oslovil Dona Wilsona, editora známého taxonomického díla o savcích Mammal Species of the World (Johns Hopkins University Press 2005) a předního světového primatologa Russella A. Mittermeiera, zda by nevedli stejně koncipovaný projekt o savcích, paralelně vycházející s HBW. Tento nápad byl reakcí na mimořádný úspěch HBW u odborné veřejnosti. Na realizaci se vedle vydavatelství Lynx Edicions podílely i další významné instituce jako Conservation International, Texas A&M University a Mezinárodní unie pro ochranu přírody (IUCN). Jako první byly ke zpracování navrženy šelmy a pilotní kapitola o kočkovitých šelmách napsali známí odborníci, manželé M. a F. Sunquistovi.

Savci dnes patří k nejpobulárnějším i nejprozkoumanějším skupinám organismů a podle současných odhadů známe přes 5 400 druhů, přičemž každý rok jsou

popisovány nové. V poslední době je každé desetiletí popsáno kolem 223 nových druhů a pokud bude dosavadní tempo pokračovat, odhaduje se, že v tomto desetiletí jich může být až 300. Podle úvodního slova editorů knihy tak může počet v budoucnu dosáhnout 7 500 druhů savců, popř. i více! Většinu nových taxonů zaplní tzv. kryptické druhy, hlavně mezi hlodavci, hmyzožravci a netopýry, zejména z tropických lesů nebo nejméně probádaných oblastí naší planety. Objevují se ale druhy i zcela nové, a to i u skupin velkých savců. Např. u primátů bylo od r. 2000 popsáno 53 nových druhů, což je 13 % z celkového počtu v tomto řádu.

Předkládané dílo o savcích bude mít tedy 8 svazků, přičemž jednotlivé skupiny, na rozdíl od HBW, nejsou zpracovávány podle zoologického systému, ale z důvodů naznačených v předchozím odstavci podle ekologických nároků a zejména obtížnosti zpracování. Proto je první svazek věnovaný šelmám, druhý kopytatým savcům, třetí primátům, čtvrtý mořským savcům, pátý vačnatcům a poslední tři části těm nejpočetnějším skupinám, u kterých se předpokládá nejvíce nově popsanych druhů – hlodavcům (6. díl), hmyzožravcům (7.) a letounům (8.). Byť je to členění netradiční, rozhodně je svým způsobem přehledné a nemyslím si, že by ovlivnilo kvalitu díla. Z mého sobeckého pohledu velkého milovníka šelem jsem naopak velmi rád, že tato skupina již vyšla a vůbec nezavídím milovníkům netopýrů, kteří si budou muset počkat až do r. 2016 (každý rok vyjde jeden svazek). Jaký je tedy první díl počaté série?

Knih je rozdělena do dvou základních částí. První zhruba na 30 stranách představuje úvodní kapitolu pojednávající všeobecně o třídě savců (*Mammalia*). Druhá, stěžejní a podstatně obsáhlejší část se věnuje již výhradně řádu šelem (*Carnivora*), a to ještě pouze tzv. pozemním šelmám (dříve *Fissipedia*). Zástupci vodních šelem – ploutvonožci (*Pinnipedia*) budou uvedeni ve svazku č. 4, věnovaném mořským savcům. Podle aktuálních taxonomických revizí, zejména na bázi molekulárních studií, je zde zpracováno postupně 13 čeledí šelem, konkrétně nandiniovití (*Nandiniidae*) – 1 druh, kočkovití (*Felidae*) – 37 druhů, linsangovití (*Prionodontidae*) – 2 druhy, cibetkovití (*Viverridae*) – 34, hyenovití (*Hyaenidae*) – 4, promykovití (*Herpestidae*) – 34, madagaskarští pucholové (*Eupleridae*) – 8, psoviti (*Canidae*) – 35 druhů, medvědovití (*Ursidae*) – 8, pandovití (*Ailuridae*) – 1, medvědovití (*Procyonidae*) – 12, skunkovití (*Mephitidae*) – 12 a lasicovití (*Mustelidae*) – 57, celkem tedy 245 druhů. Každá čeleď je uvedena obecnou kapitolou pojednávající o systematice, morfologických aspektech, stanovištích, komunikaci, potravě a jejím získávání, rozmnožování, migralitě, velikosti domovského okrsku, teritorialitě a sociální organizaci, soužití s člověkem a o ochranném statusu čeledi. Kapitola končí odkazy na literaturu. Text doprovází řada vysoce kvalitních fotografií většinou z volné přírody, jejichž cílem je přiblížit nejen co nejširší spektrum druhů dané čeledi, včetně těch nejvzácnějších zástupců, ale i řadu jejich životních projevů.

Poté následuje vlastní popisná část jednotlivých druhů šelem. U každého druhu je uveden anglický, francouzský, španělský a německý název, názorná mapka rozšíření a textová část pojednávající o taxonomii, seznam poddruhů a jejich rozšíření, popis a charakteristické znaky, nároky na stanoviště, potrava a její získávání, časoprostorová aktivita, informace o migralitě, domovském okrsku a sociální struktuře, rozmnožování, početnost a ochrana a odkazy na nejdůležitější literaturu týkající se druhu. U některých druhů není uveden seznam poddruhů a je zmíněn pouze jejich počet (např. promyka ichneumon – *Herpestes ichneumon*, ovíječ skvrnitý – *Paradoxurus hermaphroditus*, apod.), což je zdůvodňováno nejistou validitou mnoha z nich a potřebou taxonomické revize. Oproti svazkům o ptácích je řada druhů šelem v textové části popsána velmi podrobně, jeden druh často na více než jedné a půl až dvou stranách (např. u všech druhů hyen), což vynikne zejména při zjištění, že text je stejně jako u ptáků psán velmi drobným písmem a ve dvou sloupcích. Na druhé straně jsou disproporce v rozsahu textu u řady málo známých druhů, jako jsou někteří zástupci drobných šelem zejména z odlehlých oblastí (např. lasicovití jako lasice *Mustela lutreolina*, *M. nudpes*, *M. subpalmata*, *M. felipei*, *M. africana*, grizon *Lyncodon patagonicus*, charza

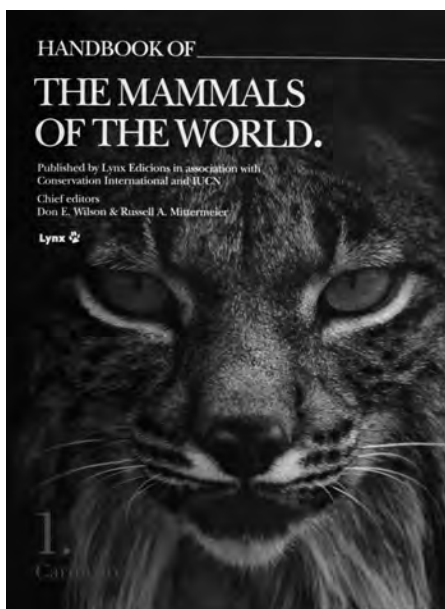
1 Pes argentinský (*Pseudalopex griseus*) ze stepních oblastí Chile a Argentiny je jedním ze 6 druhů endemického jihoamerického rodu. Foto J. Suchomel

Martes gwatkinsii a další), o nichž máme buď jen základní informace, nebo hodně informací chybí; proto by měly výzkumné aktivity směřovat právě k nim. Rovněž ilustrace některých druhů jsou představeny vůbec poprvé.

Knihy se snaží být v mnoha ohledech aktuální, o čemž svědčí i zařazení nového dosud nepopsaného druhu olinga (v knize zvaný Andean olingo – *Bassaricyon* n. sp.) z Ekvádoru, jehož popis je dosud v přípravě (Helgen a kol., in prep.). Stejně tak autoři upozorňují i na možnost popisu nových druhů v rámci řady polytypických taxonů, jako např. u ocelota stromového (*Leopardus tigrinus*), nosála horského (*Nasuella olivacea*) a dalších. Ve druhém případě k tomuto již došlo a u nosála horského byl vymezen nový druh *N. meridensis* z venezuelských And (Helgen a kol. 2009), který se v knize uvádí ještě jen jako subspecie *N. olivacea*.

Do každé knihy tohoto formátu se občas vloudí nějaké chyby či nepřesnosti, i když je jich jako šafránu. Např. u levharta obláčkového (*Neofelis nebulosa*) je uveden v potravě kahau nosatý (*Nasalis larvatus*), který jako endemit ostrova Borneo samozřejmě patří do potravního spektra levharta Diardova (*N. diardi*), u něhož pro změnu uveden není.

Ilustrátorem knihy je Toni Llobet, který se podílel i na ilustracích HBW (např. díl 5). Obrázky jsou velmi kvalitní, zejména na tabulích s menšími druhy šelem. Pravdou je, že některé tabule mohou navodit pocit prázdnoty z několika málo exemplářů na velké ploše (tab. 3 se lvy a jaguáry

či tab. 4 s tygry a levharty obláčkovými), což je zřejmě způsobeno oprávněnou snahou dodržet velikostní měřítko u zobrazených druhů. Levharti obláčkoví jsou přece jen oproti tygrům příliš malí a detaily jejich těla na kresbách pak tolik nevyzniknou. U některých taxonů mohou zase vzbudit otázku zástupci „sporných“ poddruhů. Např. u levharta (*Panthera pardus*) je na tabuli zobrazeno i více poddruhů afrických levhartů, i když podle současného pohledu tvoří africké formy poddruh jediný (*Panthera p. pardus*). Na druhé straně panují názory, že tento současný pohled se může změnit při analýze vyššího počtu vzorků z různých částí kontinentu. Tak či onak, zobrazení jedinci alespoň dokládají morfologickou variabilitu afrických populací.

Celkově jde o velmi kvalitní dílo a lze jen doufat, že stejné, popř. i lepší, budou i díly následující. Již se velmi těším na druhý svazek, který vyjde kvůli náročnosti zpracování zřejmě až v r. 2011 a bude věnován kopytníkům, přesněji tedy kopytnatým savcům bez ohledu na jejich systematickou příslušnost. Cena není zrovna lidová, ale rozhodně odpovídá kvalitě.

**Lynx Edicions, Barcelona 2009,
728 str. Cena 160 euro**